

poprzedni nr: 625/1276
AK

85-463 Bydgoszcz

Bydgoszcz
AK

++

Lesniewski Jan
ps. „Wit”

„AK”

M: 625 / 1276 Pom.
1

IS ZAWARTOŚCI TECZKI — Leśniewski Jan
J: K: 625/1276 Pom.
Bydgoska A.R. „A.R.”

I/1. Relacja k. 4 s. 1-4

I/2. Dokumenty (sensu ścisłego) dotyczące osoby relatora

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu przed 1939 r.

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 2

VI. Fotografia - brak

I/1. Relacja - Leśmiewski Jan

- Relacja własna, Bydgoszcz, 10.02.1993,

rys. kres (przekazane przez
Zdzisława Gózdniewskiego) r/f

k.4 s.1-4

133

77

Urodziłem się 14.04.1921 r. z ojca Leona i matki Stanisławy, z domu Wel-
 miniska w Bydgoszczy. Szkołę powszechną ukończyłem w roku 1935. Po ukoń-
 czeniu nauki w szkole podstawowej, podjąłem pracę w hurtowni białych, przy
 ulicy Długiej jako goniec. W marcu 1938 r. rozpocząłem naukę zawodu w Fabryce
 Wyrobów Metalowych Fema. W tym czasie uczęszczałem do szkoły zawodowej, odbywi-
 łem również ćwiczenia przysposobienia wojskowego. W czasie wybuchu wojny, w
 L. O. R.P.P. pełniłem dyżury nocne na terenie Szwederowa, a następnie z kolega
 Głogowcem udałem się na Stary Rynek, gdzie werbowa no mierzym, do Straży
 Pożarowej, gdyż w tym czasie niemiecy rozpoczęli tak zwany Blut Sonntag.
 Potem udaliśmy się na ul. Elżbiatka Focha, gdzie na terenie Komendy Garnizonu mia-
 ło być bron do pobrania. Gdy już na miejscu zastaliśmy tylko leżące na ziemi du-
 że ilości różnego rodzaju naboju. Do rozdzielenia tej kasy, ja znalazłem dubeltów-
 kę, z łufą na ostre naboje, a kolega wojskowy bagnę. Wziąłem sobie naboje z grubym
 kulem, oraz naboje ostrzych. Także wzięliśmy chlebkiny pisać do domu na świąd. Do-
 chodząc do mostu nad kanałem przy ul. Gąbary, spotkaliśmy grupę umundurowanych
 kolejarzy, którzy nas pytali skąd mamy bron. Kiedy im wyjaśniliśmy że tam sprowo-
 zano naboje nie już nie znajdzie, oni zmienili nagle i rozbrali, twierdząc że jeszcze
 za młodzi jesteśmy żeby się bawić w wojnę. Zgoniliśmy się, ale z grupą około trze-
 nacie osó nie mieliśmy żadnych szans. Wróciliśmy do domu, wzięliśmy ze nas tak
 potraktowano. Następnego dnia w niedzielę rano, w czasie mszy św. w kościele na Szwe-
 derowie, ksiądz proboszcz Konopczyński był zmuszony przerwać odprawianie mszy
 ze względu na wzmagające się strzelaninę. Ponoczył wszystkich żeby wrócić do
 domu pojedynki, kryjąc się w pobliżu domów. Ja wróciłem szczerbiwie do domu, chociaż
 dwa razy zhalazłem, nie w zakresie obstrzału. (ze strony ul. Leżycyńskiej). Przewo-
 dzenie z strony kościoła ewangelickiego, który następnego dnia został podpalony
 przez wycofujące się wojsko polskie. W międzyczasie pełniłem jeszcze dyżury, na ulicy
 Kubińskiej, między innymi informując mieszkańców z zachodnich granic
 Polski którzy przyjeżdżali przez Bydgoszcz. W wieczek rano weszły do miasta sil-
 działy niemieckie, wkrone serdecznie przez kulejszych folksojczów. Od tej chwili
 zaczęła się dla Polaków gehenna. Zaczęły się aresztowania, rozstrzelania,
 mordowania i deportacje. Dziękowałem wówczas Bogu i wdzięczny byłem ko-
 lejarzom którzy mnie rozbrali, gdyż w pierwszym rzędzie szukali tych któ-
 rzy posiadali bron. Udało mi się też uciec z dwóch kabanek. Pierwszą roz-
 iłać ulica Długa i nieśać ze sobą dwie historyczne książki formatu A 4,
 Historia Wielkiego Pomorza, oraz Polska Lotnicza zapakowane w papier,
 natknąłem się w pobliżu hotelu Lenyning, na trzech gestapowców, z ustawionym
 na chołniku karabinem maszynowym, wycelowanym na zakładników
 stojących pod murem hotelu, trzy młodych ręce podniesione do góry i od-
 wrotnych twarzą do muru. Zostałem zauważony i jeden z nich krzyknął
 do mnie że mam podejść. Stałem jak wryty i klatych miast skończyłem
 do najbliższej bramy, gdyż wiedziałem że tam jest przejście na ul. Pod
 Piankami. Wbiegając na podwórze, zauważyłem z prawej strony zewnętrz-
 ne schody na strych, a pod nimi stopy pustych beczek powstających z re-
 darni. Weisnąłem się szybko między ścianę i beczki, czekałem, miedzy
 się na dalszy rozwój wypadków. Po chwili spadł gestapowiec, traskając drzwia

mi, przebiegł podwójnie i wybiegł na ul. Józef Blanka, wrzeszcząc żeby zatrzymać
mają świadka. Po dość długim czasie usłyszałem krzyki wrzasków gestapowców,
który przebiegł i trząskając drzewami i białą na ul. Długa. Je przebiegłem
długie, następnie wygromoliłem z za tych bezek,
sobie to bardzo uważnie żeby ktoś nie zwał i nie narobić kłopotu! Udało
mi się to i bardzo ostrożnie ruszyłem przez ul. Józef Blanka, Traubniska,
Podajona. Wróciłem przez Szwederską, wrzebiłem do domu, z kłopotami
pod pachą. Długi czas podczas ogólnej penetracji Szwederską, chodzili od domu
do domu, robili rewizje i wszystkich mężczyzn polaków wyprowadzali z rekoma
złożonymi na tył głowy, na ul. Długa. Tam sadzali z rekoma podmiercionymi
pod płótnem. Byliśmy pilnowani przez szereg SS manów. Ja siedziałem
blisko muru i słyszeć i strzeżenie, a na przeciwnej stronie ulicy zauważyłem
małą grupę ludzi siedzących swobodnie z puszczonego rekoma. Zaczęłem
rozmyślać jak się dostać na drugą stronę, w pewnej chwili przebiegł w po-
bliziu jakiś woźny i ficer, ja podszedłem do niego i zacząłem go tłumaczyć,
niemiecką pytałem dlaczego się zostawili w domu, a mnie tutaj przeganiają.
On mnie wcale nie słuchał. Sądziłem parę obelżywych słów i poszedł dalej nie zwracając
na mnie uwagi. Zauważyłem że wachmani cały czas się temu przyglądali,
ale nie mogli słyszeć z tego rozmawiałem. Wtedy postanowiłem przejść
na drugą stronę ulicy. Miałem sobie swobodnie między tą małą grupką
obserwując reakcje wachmanów. On popatrzył jak spóźnionie siadam, prze-
stał się mnie interesować. Po długim czasie kiedy wszystkich mężczyzn
polaków, w otoczeniu ulic Traubniska, Giełki, Traubniska i Smolewskiej po-
spędzali, zaczęły nadjeżdżać samochody budy jakichś ludzian i ludzi.
Przy wladaniu pomagano kolbami, żeby to przeszło sprawniej. Kiedy już wszyst-
kich wywieźli, do tej małej grupki w której ja siedziałem, podszedł ten sam
oficer z którym ja próbowałem rozmawiać, przemówił jako do Niemców że
mają uważać na polaków, że jeżeli mają broń i próbują zabijać Niemców
i jeździć wozami, natychmiast mają donosić do gestapo. Siedzia-
łem jak sparaliżowany i bałem się że mnie ktoś rozpozna jako polaka. Ale
on wrzucił skomorzył i zaczął spokojnie iść do domu, z czego ja skwapliwie skorzysta-
łem. W międzyczasie wybiezionymi byli mój szwagier. W tym samym dniu przy koście-
le na Szwederskiej, zostało rozstrzelanych ponad 20 osób w tym sześciu mężczyzn,
kolegów z którym razem mieszczymy do szkoły. W tych wydarzeniach wró-
ciłem do pracy w Firmie, gdzie pracowałem do 18 sierpnia 1944 r. zostałem
zwolniony ze względu na nowy niemiecki porządek (tak napisali w uzasadnieniu)
i oddany do dyspozycji Arbeitsamt, który mnie skierował do przymusowej pra-
cy w Dypnornit Aktien Gesellschaft, na terenie Timmych Wód. Tam początkowo
pracowałem w firmie budowlanej Hildebrand przy różnych pracach jakie się na-
darzały. Przez długi czas abstulowałem dużą pięćset litrowa betoniarkę, z sil-
nikiem 1000, dojeżdżając do pracy około 15 km rowerem. W sierpniu 1944 r.
zostałem przeniesiony do nowo wybudowanej przechowalni do prac montażowych,
a następnie skierowany na kurs spawalniczy, do instytutu spawalniczego
w Halle. Pewnego dnia przyszedł do nas przedstawiciel dyskusji i wypla-
cając nam diety, wręczył nam jakieś dokumenty, polecił wypełnić je pod-
pisać i do jutra oddać. Były to tak zwane kontragi na niemiecką listę
narodowościową. Było nas tam siedemdziesiąt polaków, więc wywarła
się dyskusja, co z tym dokumentem zrobić. Jedni byli za tym żeby podpisać,

3
3
omni żeby nie podpisać, nawet zaczęliśmy się sprzeczać. Ja zdenerwowany
schwałem ten druk do szafy i z jednym kolegą poszedłem do miasta na
kolacje. Tam pozadaliśmy spokojnie i postanowiliśmy tego nie podpi-
sywać. Wiedząc, że wróciliśmy do kwatery i natychmiast pоторyliśmy się
spać. Następnego dnia rano, jeszcze przed wyjściem do instytutu, zjawił
się przedstawiciel dyrekcji po murze dźtragi. Wyczytywał nasze nazwiska
i po kolei bardzo potężnie i te drukki oddawał. Ja wstałem z szafy i nie-
wypetniony i tbc poszedłem żeby go oddać. On poyta dla czego oddaje niewy-
petniony. Na to, mu odpowiedziałem, że jestem polakiem i chce nim ka-
dał pozostać. Krótko po mnie jeszcze jeden kurstant z Gaudziedra tak samo
postąpił jak ja, co mnie podnieściło na duchu, bo nie byłem sgm. elluriciliśmy
wystąpić o prymendy i pogrozić że będziemy tego żądawa. Po jego odejściu
pożliśmy do dwójki do szafy, zdecydowanie wściskaliśmy się i przykro nam
było że jest nas tylko dwóch. Po powrocie z kursu przeniesiono mnie, oraz
kolegę Bielickiego, na oddział produkcji nitrogluceryny, tak zwany O. G. L.
znajdujący się w pobliżu stacji Emilia nowa. Wraztkowo pracowaliśmy przy
przygotowaniu ogólnomych zbiorników umieszczonych na betonowych podło-
żu, wszczelnianiem ich i zakładaniem pokryw. Byliśmy tam pletwizymni
montażerami pracowników, a naszym majstrzem był starszy marzur z Prus
Wschodnich, który gwarą marzurską mówił po polsku. Myśmy tam pracowali
samodzielnie. Jedną pracą polegała na wyphosowaniu sabentów które od nas
obrotumował. On natomiast zastawiał siadła i chwycił drukie krótkie, które
w tym górzystym terenie nie brakowało. To było dla nas na rękę, gdyż mogli-
śmy te prace przeciągać w niekoneczność, opóźniając ich zakończenie. Po
objęciu wszystkich prac związanych z uruchomieniem produkcji przez firmę
Julius ellerman z Kielna, zostaliśmy oddelagowani do niej. Tamż poznaliśmy
kolegę o Korkusa z którym się bardzo zaprzyjaźniłem. Zwrótyłem mu się kie-
dys że płatam różne tytuły żeby opóźnić uruchomienie produkcji. On się
wówczas przyznał że należy do organizacji podziemnej żołnierzy A.K.
i powiedział: po co masz to robić, na własny rachunek, kiedy możesz dzia-
łać w sposób zorganizowany. Po zapoznaniu mnie z łącznikiem Wato-
rowskim Zygmuntem, postanowiliśmy wstąpić do niej i brać udział w ja-
kichkolwiek zadaniach przeciwko okupantowi hitlerowskiemu. Przy-
jęcie składałem w kwietniu 1943 roku, w mieszkaniu Watorowskiego przy
ulicy Kujawskiej. Nasze zadania polegały na akcjach sabotażowych, w celu
opóźnienia produkcji nitrogluceryny. Żeby ominiąć różne spłaty i zad-
nia, kontaktowaliśmy się poza zakładem w jadłodajni o Nawac przy ul.
Gdańskiej, w której łącznik Watorowski pracował jako kelner. e w oddziale
produkcji nitrogluceryny pracowałem wraz z Korkusem i Bielickim do zakoń-
czenia okupacji hitlerowskiej, z tym że po uruchomieniu produkcji jako
betritschlerer (dusarz naprawczy). Po wkroczeniu do Bydgoszczy armii
radzieckiej, podjąłem pracę w Garowozowni Bydgoszcz - Wschód, a następ-
nie mimo reklamacji, powołano mnie do Ludzkiego Wojska. W krótkim tra-
sie zostałem w wojsku kancelista (tak zwanym pisarzem) gdyż oficera nie
koryjny będący naszymi dowódcami, uznali moje sabidilectwo ze szkoły
zawodowej, jako średnie wykorzystanie. Jednostką do której mnie zm-
obilizowane, był 34 pol 42 D. P. Stacjonowaliśmy w Goznaninie, skąd
po zakończeniu wojny zostaliśmy przewiezieni do Stargardu Szczecińskiego.

4 (4)

Z tamtejszą po krótkim pobycie i gwałtownym uprowadzeniu kaszar, w których
wtedy właśnie przebywały wojska rosyjskie, zostaliśmy skierowani do
Węgorszyna (Wągorzin) na tak zwane wysiedlenie Niemców. Akcja ta była
przewodzona przez oficerów rosyjskich, przebranych w mundury polskie,
w sposób bardzo niehumanitarny. Następna akcja miała być walka z Akar-
skimi bandami i zapłutymi kartami reakcji. Były rozwieszane przez po-
litruków, różne plakaty propagandowe, z których jeden utkwił mi szczególnie
w pamięci. Przedstawił on żołnierza z opaską na rękawie z napisem P.L.
przeciskającego piętą wujeczego się węża, na którego głowie widoczny był
napis P.K. To była główna przyczyna mojej ucieczki z wojska. Według zaprzywie-
nionym członkiem P.K. od 1943 r. nie mogłem się zgodzić na branie udziału
w bratobójczych walkach. Do chwili nabierania kontaktu z Watorowskim,
który się nie udało i nadal będąc oficjalnie pracownikiem Starostwa Po-
wiatowego w Szubinie, pracowałem dla podziemia, ukrywałem się w cłochy.
Następnie kilka dni spędziłem u p. Watorowskich na ul. Hetmańskiej, cze-
kając na dowód tożsamości. Do pseudonimu Wier dopisałem skł i od tej
chwili nazywałem się Wierski. Teraz już mając w kieszeni dowód wytakro-
ny przez Starostwo Powiatowe w Szubinie, przeniósłem się do Osieliska. Za-
mieszkałem oficjalnie u Wierkusa i pracowałem w g.s. Tam pomoc łoboską
w Osielisku, podjąłem jako sprzedawca. W październiku 1945 r. dowiedzia-
łem się że w Szubinie nastąpiła wymiana i utworzono między innymi
Watorowskiego. Mój dowód okazał się teraz nieaktualny i należało go wy-
mienić. Poprosiłem o to urzędniczkę Urzędu Gminnego, która dośkonale się
orientowała kim ja naprawdę jestem, mimo że z nią nigdy na ten temat
nie rozmawiałem. Zgodziła się jeżeli dotychczasowy będzie podniszczony.
W ten sposób otrzymałem nowy dowód, wystawiony przez Urząd Gminny
w Osielisku. W nowym roku w czasie zabawy karnawałowej, która odbywała
się na sali naprzeciw posterunku cł. O. dostał mi się wykeras list gołozry
pierzynający imię. Wszedłem do komisariatu żeby porozmawiać i zastałem
tam tylko jednego z milicjantów, który siedział jak na łąkach słysząc mu-
zykę braci tanecznych. Zapropnowałem mu że posiedzi za niego, przypilnuje
posterunku, a on niech pójdzie potanować. Po jego wypisaniu usiadłem za biurkiem
i zauważyłem teczkę z listami gołozrymi. Przeglądając je zauważyłem
mój list, wytrzymałem go, schowałem i spokojnie poklepałem na jego
pokrót. Wówczas po dłuższym czasie spoczął i podziękował mi że po-
mógł mu się zataić. Latem 1946 roku przeżyłem się zagrożony
na tym terenie i postanowiłem przenieść na Wybrzeże. W drodze na
stacji Torze w czasie obławy zostałem rozpoznany przez młodszego p por
K.B. i aresztowany. W śledztwie Gdańsku, Bydgoszczy i Poznaniu, zo-
stałem w końcu przewieziony do Szczecina. Tam sądzony byłem przez
Wojewodę Lud Polowij 12 DP w Szczecinie i skazany na 3 lata wię-
zienia. Zwolniony zostałem 15 marca 1948 roku na podstawie amne-
stii. Po wypisaniu z więzienia długo byłem dyskryminowany, nie mogąc
znaleźć odpowiedniej pracy. W październiku mój przyjaciel mój siostr-
zak przyjął mnie do pracy w byłej firmie, a obecnie Zakładach Powiatowych
Lobu. W tym celu starałem o odpowiedź, że jeśli tych zakładach, zmieniłem ją
niekiedy wędrując, przedawałem do i merytoryczny.

Bydgoszcz 10.02.1993 Liniowski Jan

Otrzymałem 12 lutego 1993. B

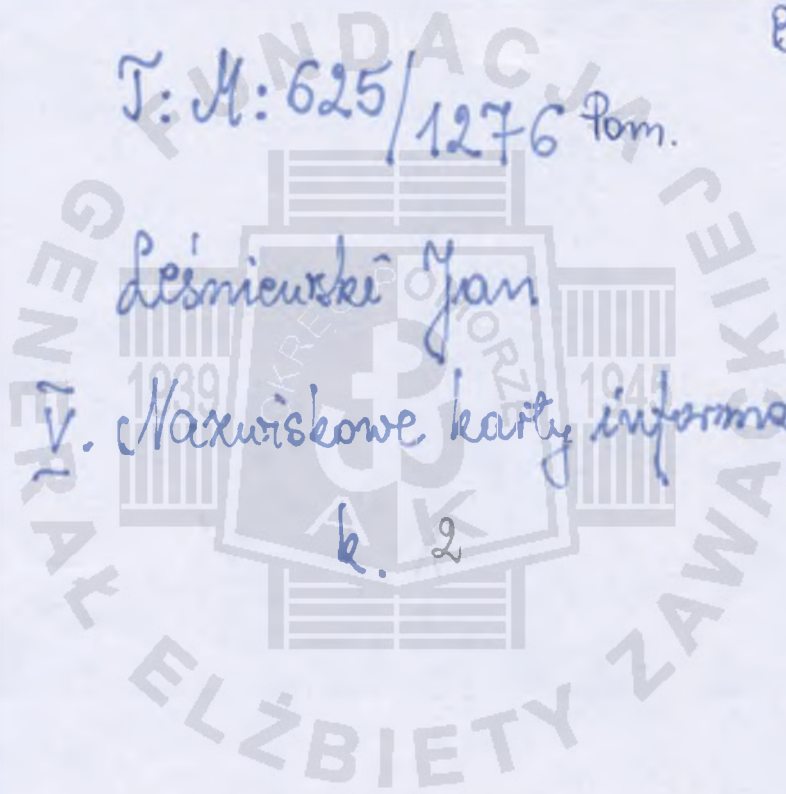
Bydgoszcz

T. M.: 625/1276 Pom.

Leśniewski Jan

V. Maxwiskowe karty informacyjne

k. 2

Leśniewski Jan

2

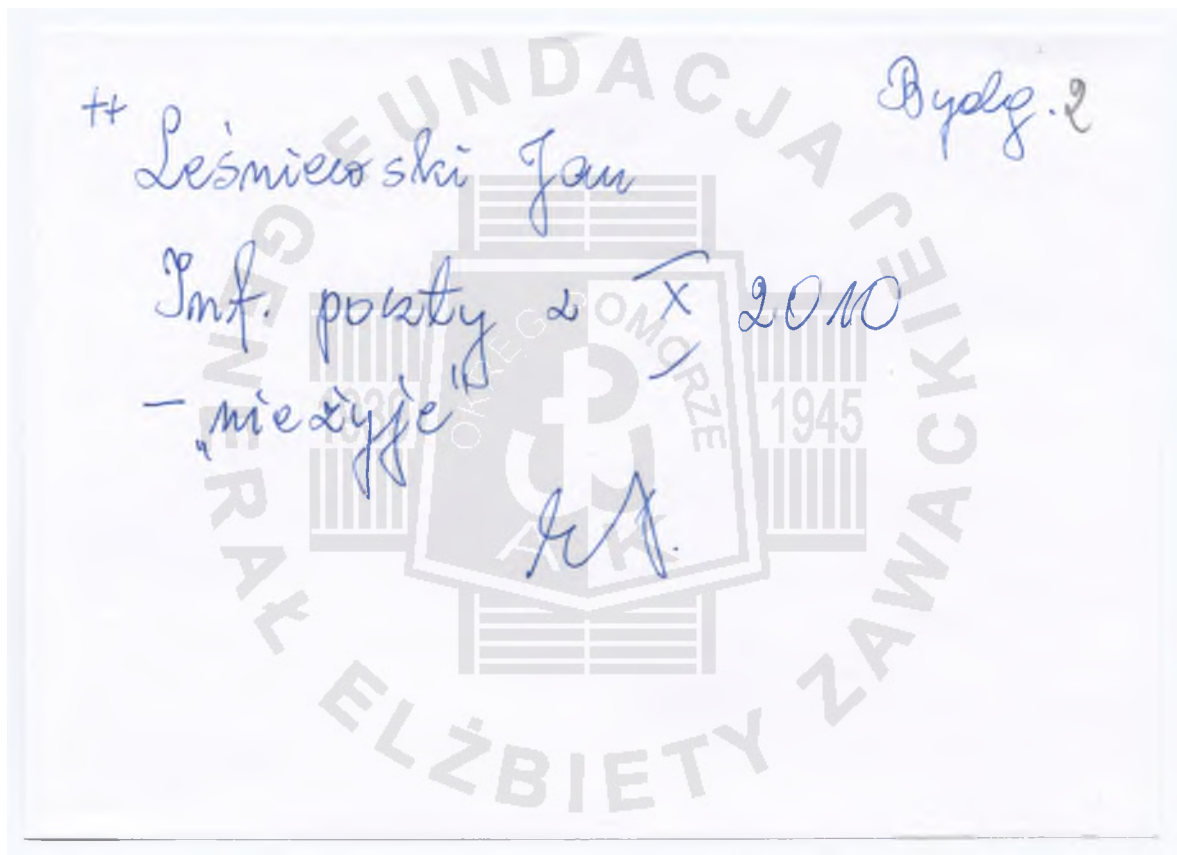
4
t. wst. org. "Dula".

pow. sepoliński
Bydgoszcz

1

Zd. Ptak W., Łany działalności oraz problem bandytyzmu
wśród wst. zbroj. podziemia na terenie pow. sepol. w
l. 1945-47, [w:] Opór społ. i konspiracja w woj. pom.
(bydg.) w l. 1945-56,
Bydgoszcz-Toruń 2007, s. 161-163 (b. FAPAK).

M 111'09

++ Leśmiewski Jan Bydgoszcz

Inf. posty z X 2010
- "miejscu"

AM.

Lesniewski Jan
85-463 Bydgoszcz

M-625/4276

Bydgoszcz
AK

Lesniewski Jan
ps. "Wir"

Łeśniewski Jan ps. „Wit”

ZESKANOWANE

